

ביאור:הלכה ממקורה

click^ לדף חדש רק בבלי רק רי"ף רק רא"ש רי"ףאבבלי ראשאבבלי רי"ףארא"ש בבליאוראש

גמרא רא"ש | תוספות | עין משפט | ראשונים נוספים

על הש"ס: ראשונים | אחרונים

קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר! בבריתא הראשונה נאמר משעה שהעני ובשניה משהכהנים טובלים - **תרי תנאי אליבא דרבי מאיר. קשיא דרבי אליעזר אדרבי אליעזר!** במשנה שלנו הוא אומר משעה שהכהנים ובריתא משקידש היום - **תרי תנאי אליבא דרבי אליעזר. ואיבעית אימא: רישא במשנה שלנו לאו רבי אליעזר היא.** שמעינן השתא דבין למתניתין ובין לבריתא עונת ק"ש לרבנן משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן דהיא שעת צאת הכוכבים והכין הלכתא דקיימא לן יחיד ורבים הלכה כרבים. והאי דאקשינן דר' אליעזר אדר' אליעזר דתניא מאימתי מתחילין לקרות ק"ש בערבין משעה שקדש היום בערבי שבתות דברי רבי אליעזר ותנן נמי במתניתין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן דברי ר"א, לאו למימרא דהאי דקתני במתניתין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן לר' אליעזר בלחוד היא, אלא בין רבי אליעזר בין רבנן הכי סבירא להו דהא לא אפליגו רבנן עליה דרבי אליעזר אלא בעד סוף דרבי אליעזר סבר עד סוף האשמורה הראשונה ורבנן סברי עד חצות אבל במשעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן לא פליגי דאי לא סבירא להו לרבנן משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן אלא ר"א בלחוד הוא דסבירא ליה הכי, הוה להו לרבנן לאיפלוגי עליה במשעה כדאפליגו עליה בעד סוף. ומדלא אפליגו עליה אלא בעד סוף שמעינן דבין לר"א ובין לרבנן כולהו סבירא להו משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן. וכיון דס"ל לר"א בהדי רבנן משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן ואשכחין ליה בברייתא דס"ל משעה שקדש היום בערבי שבתות אקשינן ידידה אדידה ופרקינן תרי תנאי אליבא דר"א ולהאיך פירוקא בתרא דאמרינן איבעית אימא סיפא רבי אליעזר רישא לאו ר"א ברירא מילתא דמשעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן לרבנן בלחוד היא ולא רבי אליעזר הלכך בין לפרוקא קמא בין לפרוקא בתרא האי דקתני במתניתין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן איתא לרבנן וכיון דאיתא לרבנן עבדינן כוותיהו: פירש"י ואנן שקורין שמע בבית הכנסת קודם צאת הכוכבים אין אנו יוצאים ידי חובתנו אלא בקריאת שמע שעל מטתנו פרק ראשון. ומה שאנו קורין אותה בבית הכנסת כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה. והכי תניא בברכות ירושלמי בריש פירקין הקורא את שמע קודם לכן לא יצא. א"כ למה קורין אותה בבית הכנסת. לא להוציא (את הרבים) ידי חובתן אלא כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה וכן כתב הריב"א והרי"ף גיאת ז"ל וכן כתב רב עמרם ז"ל [נ"א ומחמת זה כתב] שצריך לברך אקב"ו על קריאת שמע כשהוא קורא לפני מטתו. מתוך דבריהם משמע שאדם יוצא ידי חובתו מתוך אותה קריאה ול"ל לר"ת ז"ל שהרי ק"ש שעל מטתו אין אנו קורין כי אם פרשה ראשונה ושלא בברכותיה ובבית הכנסת אנו קורין אותה כולה בברכותיה בלא זמנה ועוד דקאמר בגמרא אם תלמיד חכם הוא אינו צריך לקרות ק"ש על מטתו. ויש לדחות דמייירי היכא דקרא בזמנה בבהכ"נ. ועוד הקשה דאם כן אנו נוהגין כריב"ל דאמר תפלות באמצע תקנום ואנן קי"ל כרבי יוחנן דאמר דק"ש של ערבית תחלה ואח"כ תפלה דתניא לקמן בפירקין כוותיה. ופירש ר"ת ז"ל דק"ש של בית הכנסת עיקר. ומה שאנו קורין אותה בעוד יום. דקי"ל כר' יהודה דאמר לקמן ובפרק תפלת השחר (דף כו א) תפלת המנחה עד פלג המנחה והוא שעה ורביע קודם הלילה. מכאן ואילך הוי לילה לענין (תפלת המנחה) והוא הדין לענין ק"ש ואמרי' לקמן (דף כז א) דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד ואמרינן נמי לקמן (שם) רב צלי של שבת בערב שבת אלמא חשיב לילה לענין תפלת הערב והוא הדין לענין ק"ש. וא"ת הא דפריך לקמן ר' יהודה לר"מ דאמר משעה שהכהנים טובלין לאכול בתרומתן והלא כהנים ביום הם טובלים אדרבה קשה טפי לדידיה שהרי קורין אותה בפלג המנחה דהוא יום גדול וי"ל דהכי קאמר ליה לדידך שאתה סובר כרבנן דפליגי עלי בפ' תפלת השחר ואמרי דתפלת המנחה עד הערב א"כ אותה שעה יום לענין ק"ש. ומה שאמר בירושלמי שהיו קורין את שמע כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה לא שהיו קורין אותה בברכותיה אלא שהיו קורין פרשה שמע כמו שאנו רגילים לקרות אשרי קודם תפלת המנחה ומיהו קצת קשה דלענין תפלת המנחה עבדינן כרבנן ומתפללין פעמים תפלת המנחה אחר פלג המנחה ולענין ק"ש חשבי' ליה לילה כמו ר' יהודה והוי כמו שדרה וגלגולת תרי קולי דסתרי אהדדי (ערובין דף ז א) והא דאמרי' לקמן דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד ה"פ לא אפסיק הלכתא לא כרבי יהודה ולא כרבנן מי שירצה לעשות (יעשה) הכל כרבי יהודה או הכל כרבנן ולא שיתפוס קולא של שניהם וי"ל דלענין תפלה הקלו ולא נהירא לי מה שהביא רבינו תם ז"ל ראייה מתפלת המנחה שהיא עד פלג המנחה. דתפלות כנגד תמידים תקנום ותמיד היה קרב והולך עד פלג המנחה אבל לענין ק"ש לאו זמן שכיבה הוא ומרב דצלי של שבת בערב שבת אינה ראייה דלמא כריב"ל ס"ל דאמר

תפלות באמצע תקנוס ושמע היה קורא אחר צאת הכוכבים. ונראה לקיים המנהג שאנו סוברים כשאר התנאים שמקדימין שעת הק"ש לצאת הכוכבים. ואף על גב דלית הלכתא כר' אליעזר לגבי ר' יהושע ולא כרבי מאיר לגבי רבי יהודה מכל מקום בתפלה הקלו וגם מתוך הדחק נהגו כך לפי שמתקבצין הצבור לתפלת המנחה ואילו לא היו קורין את שמע ומתפללין תפלת הערב עד צאת הכוכבים היה כל אחד ואחד הולך לביתו והיה טורח להם להתקבץ לאחר מכאן ולא היו מתפללים בצבור. לפיכך נהגו העם לקרות שמע ולהתפלל קודם צאת הכוכבים וסמכו על הני תנאי כדפירשתי אף על גב דלכתחלה אין לקרות ק"ש עד צאת הכוכבים כסתמא דמתני' וכו' יהושע דפליג אדר' אליעזר בברייתא. ושאלו מרב האי ז"ל לענין צבור שמתפללין ערבית וקורין שמע קודם צאת הכוכבים ולא מצי אינש לעכבינהו. איזהו עדיף לאצלווי בהדיהו ולשבוק קריאת שמע עד צאת הכוכבים. או לעכובי עד צאת הכוכבים ולצלווי ביחיד לסמוך גאולה לתפלה. והשיב בארץ ישראל עושין כן מתפללין של ערבית ואחר כך קורין את שמע בזמנה ולא איכפת להו למיסמך גאולה לתפלת ערבית וחזינן דקריאת שמע בעונתה דהיינו בצאת הכוכבים עדיף ממסמך גאולה לתפלה היכא דלא אפשר לצלווי. ואי צלי ראשונה דבהדי צבורא רשות ושניה חובה שפיר דמי. כך השיב רב האי גאון ז"ל. משום שנראה לו שיותר טוב להתפלל תפלתו עם הצבור מפלג המנחה ולמעלה כר"י ממה שיתפלל ביחיד ויסמוך גאולה לתפלה וכל שכן לדידן שאין אנו סומכין גאולה לתפלה של ערבית שאנו מפסיקין בפסוקים ויראו עינינו וקדיש מיהו נראה דהנוהג כך צריך שיזהר שלא יתפלל תפלת המנחה מפלג המנחה ולמעלה כיון דחשיב ליה לילה לענין תפלת הערב:

ויראו עינינו נוסח הספרדים ונוסח פרובאנס:

ברוך אתה ה' המולך בְּכָבוֹדוֹ אֵל חַי וְקַיִם תָּמִיד יְמַלּוֹךְ עָלֵינוּ (בנוסח פרובאנס נוסף: לְעוֹלָם וָעֶד) וְעַל כָּל מַעֲשָׂיו.

נוסח אשכנז: ברוך אתה ה' המלך בְּכָבוֹדוֹ תָּמִיד יְמַלּוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד וְעַל כָּל מַעֲשָׂיו.

נוסח תימן: ברוך אתה ה' המולך בְּכָבוֹדוֹ חַי וְקַיִם תָּמִיד יְמַלּוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד אָמֵן.

נוסח איטליה: ברוך אתה ה' מלך אֵל חַי לְעַד וְקַיִם לְנֶצַח.

נוסח מרוקו: ברוך אתה ה' המולך בְּכָבוֹדוֹ אֵל חַי וְקַיִם תָּמִיד יְמַלּוֹךְ עָלֵינוּ מִהֲרָה לְעוֹלָם וָעֶד וְעַל כָּל מַעֲשָׂיו.

נוסח ארם צובא: ברוך אתה ה' אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן חַי לְעַד וְקַיִם לְנֶצַח שֶׁתִּבְחַשׁ שְׁמֶךָ וְיִכָּרֵךְ וּמְלִכּוּתְךָ תָּמִיד עָלֵינוּ יְמַלֵּךְ לְעוֹלָם וָעֶד אָמֵן.

נוסח רומניא (לאומרים יראו עינינו): ברוך אתה ה' המולך בְּכָבוֹדוֹ חַי וְקַיִם תָּמִיד הוּא יְמַלּוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד וְעַל כָּל מַעֲשָׂיו לְנֶצַח.

נוסח רומניא (לאומרים יהללך): ברוך אתה ה' מֶלֶךְ מְשׁוּבָח וּמְפֹאָר חַי וְקַיִם תָּמִיד יְמַלּוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד וְעַל כָּל מַעֲשָׂיו לְנֶצַח.

נוסח קטלוניה ברוב כתבי היד: ברוך אתה ה' המלך בְּכָבוֹדוֹ אֵל חַי וְקַיִם תָּמִיד יְמַלּוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד וְעַל כָּל מַעֲשָׂיו.

נוסח קטלוניה בחלק מכתבי היד: ברוך אתה ה' המולך בְּכָבוֹדוֹ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד וְעַל כָּל מַעֲשָׂיו. {

ברוך ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן: ברוך ה' מְצִיּוֹן שֶׁכֵּן יְרוּשָׁלַם הַלְלוּהָ: ברוך ה' אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת לְבָדוֹ: וברוך שֶׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמְלֹךְ כְּבוֹדוֹ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן: יהי כבוד ה' לְעוֹלָם וְשִׁמְחָה ה' בְּמַעֲשָׂיו: יהי שֶׁם ה' מְבָרֵךְ מַעֲשֵׂהוּ וְעַד־עוֹלָם: כִּי לֹא יִטֵּשׁ ה' אֶת־עַמּוֹ בַּעֲבוּר שָׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל ה' לַעֲשׂוֹת אֲתָכֶם לֹא לָעַם: וְיָרָא כָל־הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ ה' הוּא הָאֱלֹהִים ה' הוּא הָאֱלֹהִים: וְהִזְהָה ה' לְמַלְךְ עַל כָּל־הָאָרֶץ בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד: הִי־חִסְדֶּךָ ה' עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֹנוּ לָךְ: הוֹשִׁיעֵנו ה' אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ מִרְּהוּטֵי הַלְהוּת לְשֵׁם קִדְּשֶׁךָ לְהַשְׁתַּבֵּחַ בְּתֵהֱלָתְךָ: כָּל־גּוֹיִם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ נִבְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנָי וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: כִּי־גָדוֹל אַתָּה וְעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: וְאַנְחֵנוּ עִמָּךְ וְצֹאן מִרְעִיתְךָ נֹדֶה לָךְ לְעוֹלָם לְדוֹר וָדוֹר נִסְפָּר תִּהְלָתְךָ: בְּרוּךְ ה' בְּיוֹם בְּרוּךְ ה' בְּלִילָה בְרוּךְ ה' בְּשָׁכְבֵנוּ בְרוּךְ ה' בְּקוֹמֵנוּ: כִּי בִידְךָ נִפְשׁוֹת הַחַיִּים וְהַמֵּתִים אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפֵּשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בִּשְׂרָאִישׁ: בִּידְךָ אִפְקִיד רוּחִי כְּדִיתָה אוֹתִי ה' אֵל אֲמֹת: אֱלֹהֵינוּ שְׁבִשְׁמִים יַחַד שְׁמֶךָ וְקַיִם מְלִכּוּתְךָ תָּמִיד וּמַלְךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד:

יִרְאוּ עֵינֵינוּ וַיִּשְׂמַח לִבֵּנוּ וְתִגַּל נִפְשָׁנוּ בִּישׁוּעָתְךָ בְּאֲמֹת בְּאֵמֶר לְצִיּוֹן מֶלֶךְ אֱלֹהֵיךָ: ה' מֶלֶךְ ה' מֶלֶךְ ה' יְמַלֵּךְ לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי הַמְּלָכוֹת שִׁלְךָ הֵיא וּלְעוֹלָמִי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד כִּי אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אַתָּה: בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַמֶּלֶךְ בְּכָבוֹדוֹ תָּמִיד יְמַלּוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד וְעַל כָּל מַעֲשָׂיו:

עד סוף האשמורה הראשונה דברי רבי אליעזר מאי קסבר רבי אליעזר? אי קסבר שלוש משמרות הוי הלילה - לימא עד ארבע שעות! ואי קסבר ארבע משמרות הוי הלילה - לימא עד שלש שעות! - לעולם קסבר מסקינן דסבר שלש אומשמרות הוי הלילה והאי דלא קאמר שליש הלילה. מילתא אגב אורחיה והא קמשמע לן: דאיכא משמרות ברקיע כי היכי דואיכא משמרות בארעא, דתנאי: רבי אליעזר אומר: ^אשלש משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג כארי, שנאמר: ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו, וסימן לדבר: משמרה ראשונה - חמור נוער, שניה - כלבים צועקים, שלישית - תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה. מאי קא חשיב רבי אליעזר? אי תחלת משמרות קא חשיב, תחלת משמרה ראשונה סימנא למה לי? אורתא הוא! אי סוף משמרות קא חשיב - סוף משמרה אחרונה למה לי סימנא? יממא הוא! - אלא: חשיב סוף משמרה ראשונה ותחלת משמרה אחרונה ואמצעית דאמצעיתא. ואיבעית אימא כולהו סוף משמרות קא חשיב, וכי תימא: אחרונה לא צריך, למאי נפקא מינה - למיקרי קריאת שמע למאן דגני בבית אפל ולא ידע זמן קריאת שמע אימת, כיון דאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו - ליקום וליקרי. אמר רב יצחק בר שמואל ואיתמר נמי אמר רב שמואל בר מרתא משמיה דרב: שלש משמרות הוי הלילה, ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג כארי ואומר: אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין אומות העולם. וראוי לכל ירא

שמים שיהא מצר ודואג באותה שעה ולשפוך תחנונים על חורבן בית המקדש כמו שנא' קומי רוני בלילה לראש אשמורות: תניא א"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל ובא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח עד שסיימתי את תפילתי וכשסיימתי את תפילתי אמר לי שלום עליך רבי אמרתי לו שלום עליך רבי ומורי אמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו אמרתי לו להתפלל אמר לי היה לך להתפלל בדרך אמרתי לו מתיירא הייתי שמא יפסיקוני עוברי דרכים אמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים למדתי שמתפללים בדרך ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה ולמדתי שאין נכנסין לחורבה והתפלה הקצרה היינו הבינו. אבל הא דאמר לקמן (דף כח ב) מתפלל אדם תפלה קצרה ואומר הושע ה' את עמך וגו' היינו דוקא במקום גדודי חיות וליסטים אבל בדרך שלא במקום סכנה לא:

נוסח תפילת הבינו: אומר שלוש ראשונות

הבינו ה' א-להינו לדעת דרכיך, ומול את לבבנו ליראתך, ותסלח לנו להיות גאולים, ורחקנו ממכאוב, ודשנונו בנאות ארצך, ונפוצותינו ארבע תקבץ, והתועים על דעתך ישפטו, ועל הרשעים תניף ידך, וישמחו צדיקים בבנין עירך ובתקון היכלך, ובצמיחת קרן לדוד עבדך ובצריכת נר לבן ישי משיחך. טרם נקרא אתה תענה. ברוך אתה ה', שומע תפלה. ואומר שלוש אחרונות

ואמר לי: בני, מה קול שמעת בחורבה זו? ואמרתי לו: שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת: אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות. ואמר לי: חייך וחיי ראשך, לא שעה זו בלבד אומרת כך, אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך; ולא זו בלבד, אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיא הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם. תנו רבנן ²מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה מפני חשד ומפני מפולת ומפני המזיקין

רש"י

קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר – לעיל אמר: משעה שבני אדם נכנסין לאכול פיתן בערבי שבתות, והוא שיעור מאוחר משל כהן; והכא אמר: משעת טבילה, שהיא קודם בין השמשות:

קשיא דרבי אליעזר – דברייתא, אדרבי אליעזר דמתניתין:

ואיבעית אימא רישא – דמתניתין: לאו רבי אליעזר היא – והא דקתני "דברי רבי אליעזר", אסוף הזמן קאי, דקאמר "עד סוף האשמורה הראשונה", ופליגי רבנן עליה, ואמרי "עד חצות". דרבי אליעזר דריש "בשכבך", זמן התחלת שכיבה, שבני אדם הולכים לשכב, זה קודם וזה מאוחר, ורבנן דרשי כל זמן שכיבה, דהיינו כל הלילה, אלא שעשו סייג לדבר ואמרו עד חצות, ורבן גמליאל לית ליה ההוא סייג:

מאי קסבר כו' – הוה ליה לומר זמן הנפך:

אי קסבר – דפליגי תנאי לקמן בהא מילתא, איכא מאן דאמר: שלוש משמרות הוי הלילה, במשמרות עבודת המלאכים ושיר שלהם נחלק לשלוש חלקים; ראשונה לכת אחת, שניה לכת אחרת, שלישית לכת שלישית. ואיכא מאן דאמר: ארבע משמרות הוי הלילה:

והא קא משמע לן – כשנתן לך סימן זמן הקריאה בסוף האשמורה, ולא פירש לך סימן מפורש, לימדך שיש היכר לכל אדם בדבר, כי היכי דאיכא ברקיע:

ישאג, שאוג, ישאג – הרי שלשה:

ואשה מספרת עם בעלה – כבר הגיע קרוב ליום, ובני אדם מתעוררים משינתן, והשוכבים יחד מספרים זה עם זה:

מאי קא חשיב – סימנים הללו שנתן למשמרות הארץ, היכן ניתנו? בתחילת האשמורות או בסופן? אורתא הוא צאת הכוכבים:

ושמר – והמתין, כמו: "לא יאמר אדם לחברו: שמור לי בצד עבודה זרה פלוני" (סנהדרין סג ב); ובבא קמא בפרק החובל (דף צ' ב'), שמרה עומדת על פתח חצרה; וכן "ואביו שמר את הדבר" (בראשית לז); "שומר אמונים" (ישעיהו כו):

תפילה קצרה – [הביננו], ולקמן מפרש לה בפרק תפילת השחר (דף כ"ט א'):

אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך – אשרי כל זמן שהיה קילוס זה בתוך בית המקדש:

מפני חשד – שלא יאמרו: זונה מוכנת לו שם:

ומפני המפולת – שחומת החורבה רעועה, ומסוכן הוא, פן תיפול החומה עליו:

תיפוק ליה – כלומר: למה לנו שלושה טעמים לדבר אחד? הרי די באחת מהן, אם לא בא ללמדך שיש שעות שאין הטעם הזה, וצריך להניח בשביל זה:

תוספות

קשיא דר' מאיר אדר' מאיר - דלא מצי למימר דבשעה שבני אדם נכנסין וכהן חד שיעורא הוא, דאם כן רבי מאיר היינו רבי אחאי לפירוש רש"י שפירש שרוב בני אדם נכנסין להסב דהיינו בע"ש. וגם כן לא מסתברא למימר דבני אדם ממהרין כל כך בערבי שבתות כמו בזמן שהכהנים טובלין, דהיינו מבעוד יום קודם הערב שמש:

קשיא דרבי אליעזר אדר' אליעזר - דלא מצי למימר משקדש היום וכהנים נכנסין לאכול בתרומתן חד שעורא הוא, דא"כ ר' אליעזר היינו ר' יהושע:

למאן דגני בבית אפל - וא"ת והלא רבי אליעזר בעי (לקמן ד' ע): עד שיכיר בין תכלת לכרתי בק"ש של שחרית. וי"ל מ"מ כיוון שידע מתי יעלה עמוד השחר, קודם שיקום ויזמן עצמו כבר הגיע אותו עת:

היה לך להתפלל תפילה קצרה - לכאורה משמע שאין זה הביננו. דהא קא בעי לקמן (ד' ל.) 'מאי איכא בין הביננו לתפילה קצרה' - א"כ לפי הקונטרס שפי' בכאן דהיינו הביננו קשה. אלא ע"כ היינו תפילה אחרינא כדמפרש לקמן 'צרכי עמך מרובים' וכו'. וגם על זה קשה דלקמן אמירנן שאין לומר תפלת של צרכי עמך אלא במקום סכנה, ורבי יוסי לא הוה במקום סכנה פי' במקום לסטים - מדהשיב לו שמא יפסיקו בי עובדי דרכים ולא השיב לו שמא יהרגוני לסטים. ונראה לי כפ"ה תפילה קצרה דהכא היינו הביננו. ואע"ג דלייט עלה אביי אמאן דמתפלל הביננו - היינו דווקא בעיר אבל בשדה מותר. והא דאמרינן לקמן מאי איכא בין הביננו לתפילה קצרה - הכי קאמר, בין תפילה קצרה דאמר בפ' תפילת השחר (דף כט:) כגון צרכי עמך וכו'. אבל ודאי תפילה קצרה דהכא צ"ל הביננו:

ועונין יהא שמייה הגדול מבורך - מכאן יש לסתור מה שפי' במחזור ויטרי יהא שמייה רבא שזו תפילה שאנו מתפללין שימלא שמו, כדכתיב (שמות יז) 'כי יד על כס יה' שלא יהא שמו וכסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק. ופירושו כך: יהא שמי"ה שם יה

רבא, כלומר שאנו מתפללין שיהא שמו גדול ושלם, ומבורך לעולם הוי תפילה אחרת כלומר מבורך לעולם הבא. וזה לא נראה, מדקאמר הכא יהא שמייה הגדול ומבורך משמע דתפילה אחת היא ואינו רוצה לומר שיהא שמו גדול ושלם אלא יהא שמו הגדול מבורך. וגם מה שאומרים העולם, לכך אומרים קדיש בלשון ארמית לפי שתפילה נאה ושבח גדול הוא על כן נתקן בלשון התרגום, שלא יבינו המלאכים ויהיו מתקנאין בנו - וזה אינו נראה שהרי כמה תפילות יפות שהם בלשון עברי, אלא נראה כדאמרינן בסוף סוטה (דף מט.) 'אין העולם מתקיים אלא סדרא דקדושתא ואיהא שמייה רבא דבתר אגדתא' שהיו רגילין לומר קדיש אחר הדרשה ושם היו עמי הארצות ולא היו מבינים כלום לשון הקודש לכך תקנוהו בלשון תרגום שהיו הכל מבינים שזה היה לשונם:

3:04

תוס' ברכות ג' א' ועונין יהא שמייה הגדול מבורך

עין משפט ונר מצוה

מתוך: עין משפט ונר מצוה/ברכות/פרק א (עריכה)

ז א טור וש"ע או"ח סי' א' סעיף ב' וסעיף ג:

ח ב טור או"ח סי' נ"ו:

ט ג מיי' פ"ה מהל' תפילה הלכה ו', ומיי' פי"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הלכה ו', (סמ"ג עשין י"ט ועשין ע"ט),
טור וש"ע או"ח סי' צ' סעיף ו':

גליון הש"ס

גמ' מפני חשד - עיין שבת כג

ראשונים נוספים

רי"ף על הפרק
רא"ש על הפרק

רב ניסים גאון

[הראה]

רב ניסים גאון

חידושי הרשב"א

[הראה]

חידושי הרשב"א

חידושי הריטב"א

[הראה]

חידושי הריטב"א

תוספות הרא"ש

[הראה]

תוספות הרא"ש

מאירי

[הראה]

מאירי

שיטה מקובצת

[הראה]

שיטה מקובצת

קישורים חיצוניים

צורת הדף: [באתר היברובוקס](#) • [באתר דף יומי \(עם אפשרות האזנה\)](#) • [באתר שיתופתא](#)
הדף עם פרשנים: [באתר "תא שמע"](#) • [באתר "על התורה"](#) • [באתר "ספריא"](#) • [באתר "מרכז שטיינזלץ"](#) • [ביאור](#)
["חברותא"](#) באתר ויקישיבה • [שיעורים ב"קול הלשון"](#)